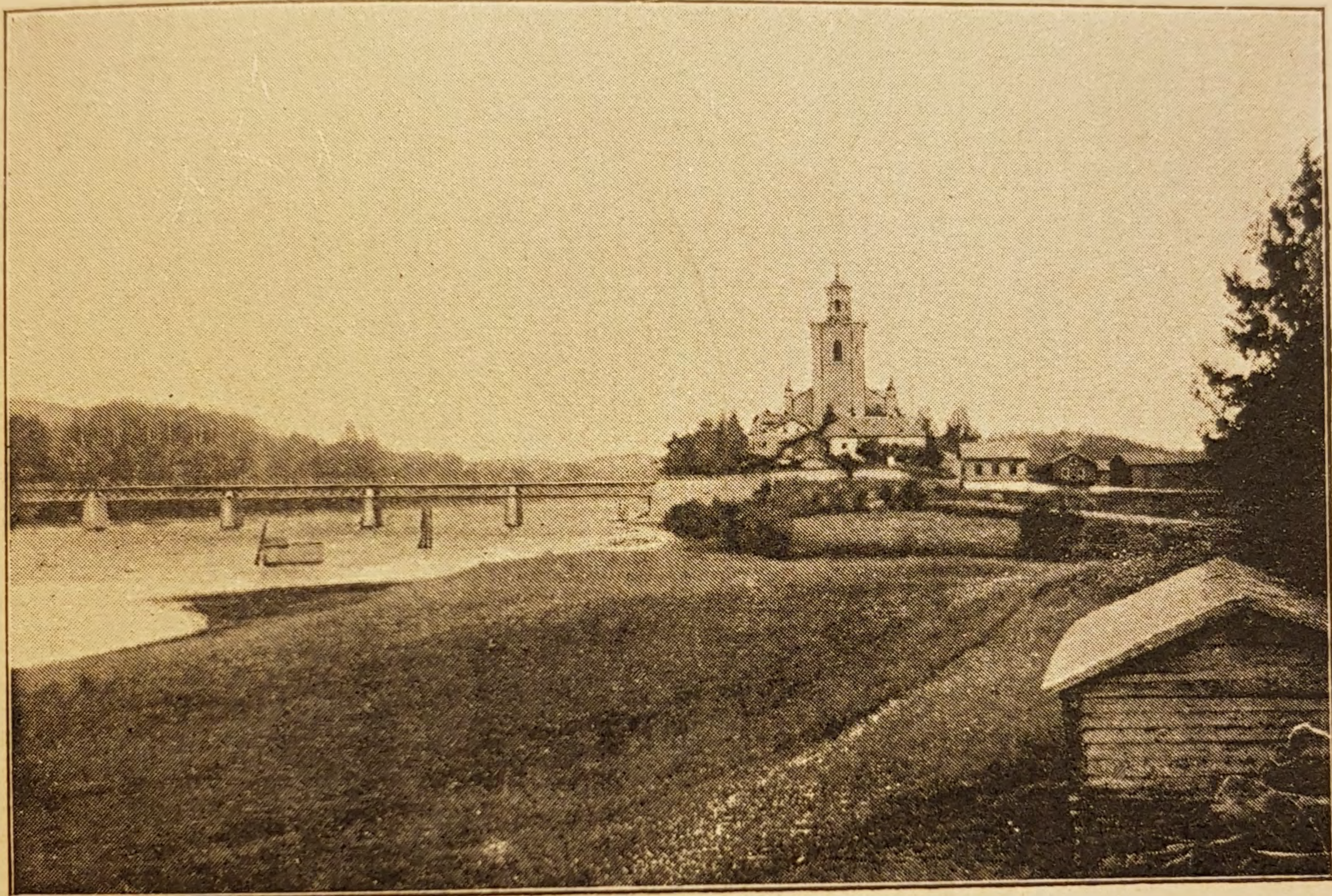

*Geogr. Sv.
Bog
Helsingland*

HELSINGLAND

ILLUSTRERAD BESKRIFNING

AF

AND. JOH. HYDÉN

MED 1 KARTA OCH 30 ILLUSTRATIONER

Pris: 50 öre.

Trönö gamla kyrka.

ILLUSTRERAD BESKRIFNING
ÖFVER
HELSEINGLAND
FÖR FOLKSKOLAN

AF
AND. JOH. HYDÉN.

MED 1 KARTA OCH 30 ILLUSTRATIONER.

UTGIFVARENS FÖRLAG.

FÖRORD.

Föreliggande arbete afser att blifva en hjälpreda vid den första undervisningen i geografi.

Min uppgift har varit att såvidt möjligt gifva en trogen karaktäristik öfver landskapets natur, klimat, näringslif, folk och folkseder m. m.

Af föregående författare på detta område har jag blifvit frånrådd att följa den vanliga schematiska framställningen samt tillrådd att gifva arbetet ett fylligare och mera lättläst innehåll.

*Härigenom har väl boken något förstorats; men bör detta icke afskräcka någon från dess användning. Ty meningen är icke att innehållet skall **läras utantill**, utan torde det vara fullt tillräckligt, om de särskilda styckena på innanläsnings- eller geografitimmar läsas och behandlas »efter öppen bok» med flitigt användande af såväl bokens karta som den karta öfver Gefleborgs län, som väl i allmänhet finnes i skolorna. Hvad som ej medhinner under första läsåret, kan godt sparas till de följande.*

Då Helsingland i många afseenden är typiskt för såväl det öfriga Norrland som Dalarne, är den grundlighet, som nedlägges på det egna landskapet, ingalunda förspild tid. Tvärtom. När man sedan kommer till beskrifning öfver de andra landskapen, är mycket redan undangjordt; »det nya som nu tillkommer, blir endast ett framhåfvande af likheter och olikheter; det blir en jämförelse, som på samma gång blir en repetition»,

Ljusdal i april 1898.

A. J. Hydén.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Hemmet.	
A. Inledning.	
1. Det egna skolhuset och dess omgifningar	8
2. Den egna församlingen	8
B. Landskapets gränser, storlek och invånareantal	9
C. Helsinglands socknar och städer	9
D. Naturen	10
1. Berg	10
2. Sjöar och floder	12
Ljusnan, Voxnan, Svågelf m. fl.	
3. Floddalar	18
Ljusnans dalgång, Voxna- och Dellådalen	
4. Kusten och skärgården	22
5. Sommarnattens klarhet	24
E. Klimatet	26
F. Sten- och jordarter	27
G. Växtligheten	30
H. Djurvärlden	30
I. Näringsgrenar	31
1. Åkerbruket	31
2. Boskapsskötseln	32
3. Skogsbruket	34
a) Timmerhuggningen	36
b) Flottningen	38
c) Sågverksrörelsen och utskeppningen	40
4. Järnhandteringen	42
5. Handeln	46
6. Fisket	46
7. Trädgårdsskötseln	48
8. Jakten	48
J. Samfärdsmedel	50
K. Undervisningsväsendet	52
L. Byggnadssätt, hemlif, folkseder	54
M. Hudiksvall	60
N. Söderhamn	63
O. Landskapets indelning	74

af hufvudvägarna går på något afstånd från kusten ifrån Gestrikland och upp till Medelpad förbi Söderhamn och Hudiksvall. En annan af hufvudvägarna följer Ljusnan och delar sig vid Ljusdal, så att en gren går upp till Härjedalen och Jämtland och en annan till Ramsjö. Öfver Ljusnan finnas broar af sten och järn vid Ljusne, Bergvik, Segerstad, Bollnäs, Arbrå och Järfsö, hvarjämte ny bro är ifrågasatt vid Ljusdal.

Utom vid järnvägsstationerna finnas telegrafstationer i Söderhamn, Hudiksvall, Ljusne, Stugsund, Bollnäs, Ljusdal, Iggesund och Stocka.

Telefonnätet har stor utbredning. Denna nyttiga inrättning har nu letat sig väg till nästan alla Helsinglands socknar samt till en mängd byar, bruk och enskilda bostäder. Antalet postanstalter är öfver 50.

Samfärdseln efter kusten förmedlas af en mängd mindre och större ångbåtar samt segelbåtar, af hvika somliga gå till Stockholm, somliga uppehålla samfärdseln mellan städerna och större platser vid kusten.

Under åren 1854—1856 gräfdes en kanal och uppfördes slussar mellan sjön Dellen och Forsavattnen.

I nästan alla församlingar finnas gästgifvaregårdar och skjutsstationer.

K. Undervisningsanstalter.

Helsingland har i allmänhet ett väl ordnad skolväsen. Vid en del bruksanläggningar och andra större platser finnas stora, präktiga skolhus med god materiel. Församlingarna ha ock gjort stora uppoftningar för sitt skolväsen. I nästan hvar enda större by finnes en skola. Landstinget underhåller ett småskolelärarinneseminarium i Bollnäs. Härifrån utgå efter tre terminers läsning årligen ett 30-tal mycket omsorgsfullt utdanade lärarinnor. För dem af folkskolans lärjungar, som önska en fortsatt utbildning, finnes i Bollnäs en manlig och en kvinlig folkhögskola. Den, som har tillfälle, bör icke försumma att begagna sig af undervisningen i dessa utmärkta skolor. — Blifvande landtbrukare kunna i sitt yrke få undervisning vid landtbruksskolan i Runmo i Alfta.

För den högre undervisningen finnes ett högre allmänt läroverk i Hudiksvall och ett lägre i Söderhamn, hvarjämte elementarläroverk för flickor äro inrättade i dessa båda städer samt i Bollnäs. I Hudiksvall och Söderhamn finnas äfven tekniska söndags- och aftonskolor, i hvilka de, som så önska, ha tillfälle att utvidga sina i folkskolan inhämtade kunskaper — I nästan alla församlingar äro nu slöjdskolor inrättade för så väl gossar som flickor. En döfstumskola finnes i Bollnäs, och för sinnesslöa barn finnes en skola i Gäfle. En uppfostringsanstalt för vanartiga eller i sedligt afseende försummade barn har genom folkskoleinspektör J. Wockatz' nit för saken kommit till stånd å Gullgrufva.

Få landsting torde hafva visat så stort intresse och gjort så stora uppoffringar för skolväsendet som Gäfleborgs läns. Det underhåller särskilda inspektörer och har bl. a. flera gånger beviljat medel till pedagogiska lärokurser för folkskolans lärare och lärarinnor.

L. Byggnadssätt, hemlif och folkseder.

Gårdarna i Helsingland byggas om möjligt på någon höjd eller backsluttning med vidsträckt utsikt. I förra tider har man gärna braskat med stora och öfverflödiga byggnader. Men husen ha blifvit illa och slarfvigt hoptimrade, och största delen af rummen ha stått oinredda och utan ändamål. Å en gammaldags bondgård finnes en hel hop större eller mindre hus, vanligen liggande hvart och ett för sig, utan något sammanhang med hvarandra. Den egentliga mangårdsbyggnaden eller stora byggnaden (norr på gården) är ofta två våningar hög. Framför denna ligga tvenne flyglar, af hvilka den ena innehåller ladugårdsbyggnad och den andra den så kallade gäststugan m. fl. rum. Utanför den egentliga gårdsplanen ligga en del andra hus, såsom loge, stall, svinhus, fårhus, redskapslider, vagnsskjul, herbren, bakstuga, smedja m. fl. Ett par tunnland jord äro sålunda upptagna af hus för gårdens behof. På mindre hemman såväl till

is :
om sång

